

De vormgeving van onderwijs in burgerschap

Leren, loopbaan en burgerschap is sinds ruim vijf jaar integraal onderdeel van de mbo-opleiding. Maar de discussie over het vak is nooit helemaal opgehouden. Hoeveel betekenis moet het onderdeel burgerschap hebben op het mbo, wat houdt het in en hoe kun je het toetsen?

Burgerschapsonderwijs 'cruciaal'

Burgerschapsonderwijs is cruciaal voor sociaal en politiek bewuste Europeanen. Dat vindt ook de Europese Commissie die in juni een rapport over *citizenship education* uitbracht. De Onderwijsraad publiceerde 27 augustus aanbevelingen voor burgerschap in voortgezet onderwijs. Mbo-scholen hanteren nu voor leerlingen een inspanningsverplichting; de scholen zelf hebben een resultaatverplichting.

De spelregels in de samenleving, daar gaat burgerschap over. Het onderwijs in burgerschap wordt voor een groot deel bepaald door het brondocument dat de MBO Raad, in overleg met AOC Raad, in 2011 uitbracht. Daarin werden vier domeinen onderscheiden voor loopbaan en burgerschap: de politiek-juridische, de economische, de sociaal-maatschappelijke dimensie en de dimensie vitaal burgerschap.

Deze zijn ook voor Maarten Janssen, docent op De Groene Campus in Helmond, Helicon Opleidingen, de leidraad. "We voeren heel concrete projecten uit met de leerlingen. Het zal niet verbazen dat dit met de verkiezingen over politiek gaat, maar we gaan ook naar het bejaardentehuis of naar een museum. Dicht bij wat leerlingen allemaal kunnen tegenkomen." Het vak is nog in ontwikkeling, zegt hij, maar sinds anderhalf jaar heeft het volgens hem echt inhoud gekregen.

Geen resultaatverplichting

Vorig jaar voerde eco een onderzoek uit naar de wenselijkheid van een meetinstrument

voor het onderdeel burgerschap. Burgerschap, zo stelde eco, kan worden beschouwd als een politiek-juridische status van mensen en gaat over hun rechten en plichten in een rechtsstaat. Ook kan worden gedacht aan de sociaal-morele rol van de burger. Terwijl de politieke status meer te maken heeft met moeten en mogen, gaat het in de sociale rol om willen en kunnen. Voor het mbo, zo constateerde eco, zijn beide vormen van belang, maar ligt de nadruk op de tweede: socialiseren en functioneren in een dynamische en multiculturele wereld. Scholen zijn vrij in de vormgeving en er wordt niet geëxamineerd.

Dat is nu officieel. Een inspanningsverplichting sinds 1 augustus 2012 betekent dat scholen op de resultatenlijst 'voldaan' invullen voor het onderdeel loopbaan en burgerschap. De argumentatie hiervoor is dat resultaatverplichting niet goed past bij dit onderdeel en dat examinering lastig is. Docent Janssen ziet liever een portfolio waarin je kunt zien wat iemand op dit gebied heeft gedaan. "Leerlingen willen meestal drie dingen

van je weten: wat moet ik doen, wanneer moet het klaar zijn en krijg ik ook een punt? Als ik op een van die punten het antwoord schuldig blijf, zakken ze onderuit. Kortom, het moet niet te vrijblijvend zijn."

Volgens het rapport van de Europese commissie moet burgerschapsonderwijs het kritisch denken en de deelname op school en in de samenleving bevorderen. Het moet de kans verhogen dat jongeren actiever deelnemen aan het sociale en politieke leven. De commissie constateert dat alle EU-lidstaten ieder op hun eigen manier burgerschapsonderwijs hebben geïntegreerd in primair en voortgezet onderwijs.

Zorgen voor aanbod

Het valt buiten beeld van het mbo wat er in het vmbo gebeurt op dit gebied, in maatschappijleer en bij maatschappelijke stages. SLO suggereert een doorlopende leerlijn voor burgerschap van vmbo naar mbo. Volgens de MBO Raad moet het burgerschapsonderwijs op het mbo zich blijven richten op bewustwording en groei. Janssen hoopt vooral ook dat ze iets meer 'mens' zijn als ze de school verlaten.

Concreet wordt nu van mbo-instellingen verwacht dat ze de inspanningsverplichting van leerlingen op loopbaan en burgerschap uitwerken. Voor de scholen geldt een resultaatverplichting naar de inspectie. Ze moeten zorgen voor aanbod zodat leerlingen aan de op school vastgestelde inspanningsverplichting kunnen voldoen. (tvdb) ■

Begin september ging burgerschapsonderwijs vaak over verkiezingen

FOTO TON VAN DEN BORN